

ศึกษาปรากฏการณ์เรื่องการขาดวินัยในสังคมไทย: มุมมองพุทธปรัชญาเถรวาท

The study of the phenomenon of the lack of discipline or self control within
the Thai society: A view by Theravada Buddhist Philosophiesสุณี เวชประสิทธิ์¹

Suneet Wetpravit

พระสุทธิสารเมธี (ชัยยันต์ จตุตถาลโย)

Phrasutthisanmethi

Received February 3, 2020 & Revise May 2, 2020 & Accepted June 24, 2020

บทคัดย่อ

การสร้างวินัยให้กับบุคคลในชาติเป็นสิ่งสำคัญ เพราะวินัยเป็นเครื่องมือในการสร้างระเบียบแบบแผน ในการดำเนินชีวิตที่ดำรงเพื่อสร้างคนให้เป็นคนดี การขาดวินัยเป็นเรื่องใหญ่ของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนั้นการสร้างวินัยให้กับคนในชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศและเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาตนเองให้มีความเคารพ กฎกติกาของสังคมและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และการดำเนินชีวิตตามกรอบหลักธรรมทางพุทธปรัชญา จะสามารถช่วยการแก้ปัญหาการขาดวินัยในสังคมไทยโดยการนำหลักธรรมวินัยทางธรรม ตามแนวพุทธปรัชญา คือการสร้างวินัยด้วยการใช้ ศีล มาเป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาวินัยในการดำเนินชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกลมกลืน กับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมในสังคมและสิ่งแวดล้อม ของความเป็นกัลยาณมิตร ก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดวินัยในสังคมไทยให้ดีขึ้นได้อย่างแน่นอน

คำสำคัญ : 1.ปรากฏการณ์ 2.การขาดวินัยในสังคมไทย: 3.มุมมองพุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

In creating discipline or self control is the utmost importance within the Thai society, because discipline is the apparatus or instrument in creating rules and laws in living, in which consequently create a particular individual to be a good person. Thus, the lack of discipline is one of the major problems in the Thai society. In which incubating the people within the country with the mindset of having discipline or self control is significant, in order to develop the country and to create opportunities in developing oneself by empowering the knowledge of the fundamentals of respecting the rules of the society, as well as enabling the peacefulness within the society. In this case, by pursuing the conduct of life through Buddhist philosophies will

¹ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

E-mail : Chaiyan1971@gmail.com

advocate in resolving those problems of the lack of discipline within the Thai society. Practically, by implementing those philosophies and disciplines conducted by the Buddhist practices. That is by establishing the five Buddhist precepts practices to conduct self restraint or discipline in order to resolve and develop self control in harmonizing the way of life of the Thai people. This also includes their fundamental livelihood and culture within their society as well as their surroundings. Continuously, the Buddhist precepts will certainly resolve the problem of the lack of self control or self restraint within the Thai society.

Keywords: 1. Phenomenon 2. Lack of discipline in Thai society: 3. Perspectives on Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

วินัยเป็นเสมือนเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคน เป็นระเบียบแบบแผนสำหรับฝึกฝน ควบคุม ความประพฤติของบุคคลให้มีชีวิตที่ดั่งงาม(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต).2559 ,หน้า 372)ทั้งนี้หากสังคม ใด คนในสังคมขาดซึ่งวินัยแล้ว สังคมนั้นก็อาจจะมีปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคม เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง หรืออาจจะทำให้ยากที่จะพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองได้ ซึ่งเมื่อหันกลับมามองสังคมของไทยเรา คนไทยมีวินัยกันมาก น้อยขนาดไหน คำถามจึงมีว่า “คนไทยขาดวินัยจริงหรือ แล้วทำไมคนไทยจึงขาดวินัยในการดำเนินชีวิตและเราจะ แก้ไขเรื่องนี้ให้สังคมไทยอย่างไร ?” บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายถึงสภาพสังคมไทย วิถีชีวิตของคนไทย ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับ การมีวินัย รวมทั้งแนวทางแก้ไขตามแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท โดยอธิบายถึงปัญหา การขาดวินัยของคนไทยในยุคปัจจุบันในแนวคิดเชิงมนุษยนิยมที่ให้คุณค่าหรือความสำคัญกับเรื่องของมนุษย์(พระ มหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม.2560, หน้า 7) โดยใช้ปรัชญาของชาร์ตอร์ ที่เป็นลัทธิอัตถิภาวะนิยม เป็นปรัชญาแห่ง เสรีภาพ(ชัยวัฒน์ อັตพัฒน์.2530 ,หน้า 248) มาช่วยในการอธิบายพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบัน ที่ตาม ทัศนะของผู้เขียนคิดว่าน่าจะเป็นกลยุทธ์ที่ทำทลายกับสังคมไทยในปัจจุบันที่คนรุ่นใหม่นิยมชมชื่นกับอารยธรรม ตะวันตก และคนไทยมีค่านิยมรักความมีอิสระเสรี และความสะดวกสบาย(ชัยวัฒน์ อັตพัฒน์ และ วิชาน สุชีวกุป. 2534 หน้า 81) รวมทั้งอาจเป็นตัวกระตุ้นให้คนไทยกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาการขาดวินัยของคนในสังคมและเกิด จิตสำนึกร่วมกันรับผิดชอบในการแก้ปัญหา เพื่อสร้างสรรค์สังคมไทยให้มีความน่าอยู่ บนพื้นฐานของการมี อิสระเสรีภาพส่วนตัว และดำรงรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของส่วนรวมต่อไป

สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทร มีความสัมพันธ์แบบพี่น้องหรือเป็นเครือ ญาติกัน ประชาชนอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีวิถีการดำรงชีวิตที่ คล้ายคลึงกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ดั่งงามและสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ แต่ในปัจจุบัน วิถีชีวิตของคนไทย เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากมาย อันเป็นผลมาจากพัฒนาการของการติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยี สารสนเทศ

ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน หรือเกิด กระแสโลกาภิวัตน์เป็นเหตุและปัจจัยที่ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและวัฒนธรรม ซึ่งในสังคมปัจจุบันวัฒนธรรมเทคโนโลยีทุนนิยมเข้ามามีบทบาทและครอบงำการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกด้าน การที่มนุษย์ยึดวัตถุความมั่งมี การครอบครอง การตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัดเป็นที่ตั้ง เป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ในระยะสั้นและในระยะยาวย่อมส่งผลถึงสังคมและสรรพสิ่ง(พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม.2560 , หน้า 1) อันจะเห็นได้จากการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบันที่มีค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่มุ่งแต่การใช้สิทธิเสรีภาพของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือไม่คำนึงถึงเสรีภาพของสังคม ทำให้เห็นภาพคนไทยไร้ระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิต เช่นการขับรถฝ่าฝืนกฎจราจร ฝ่าไฟแดง ขับรถสวนเลน มอเตอร์ไซด์ขับรถบนฟุตบาท จอดรถในที่ห้ามจอด จอดรถคร่อมทางม้าลาย จัดวางขายสินค้าบนทางเท้า โดยไม่คำนึงว่าคนเดินทางเท้า จะพบความยากลำบากในการเดินทางอย่างไร มุ่งแต่ความสะดวกสบายและประโยชน์ของตนเอง การขึ้นรถประจำทางที่แย่งกันขึ้น หรือไม่รอให้คนลงรถก่อนแต่จะรีบสวนเข้าไปในรถให้เร็วที่สุด การไม่เข้าแถวในการซื้ออาหาร การแย่งกันขึ้นลิฟต์ลงลิฟต์ นอกจากนี้ยังสามารถเห็น การทิ้งขยะไม่ถูกที่ ทิ้งในที่สาธารณะ ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึง ความขาดระเบียบวินัยของคนในสังคม และสะท้อนให้เห็นถึงวินัยของชาติ ที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เพื่อสร้างวินัยและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับเด็กและเยาวชนของชาติ ที่จะเติบโตเป็นอนาคตของชาติ ต่อไป

วิเคราะห์ปรากฏการณ์การขาดวินัยในสังคมไทย

เมื่อมาวิเคราะห์ค่านิยมในชีวิตและสังคมของไทย(กิริติ บุญเจือ, 2522 ,หน้า 3) ที่รักความเป็นไทย ความเป็นอิสระเสรี และความสะดวกสบาย คนไทยมีลักษณะนิสัย รักความเป็นอิสระเสรี ไม่ชอบอยู่ในอำนาจของผู้อื่น ไม่ชอบการควบคุม บังคับ เข้มงวด ไม่ชอบการกดขี่ หรือไม่ต้องการให้ผู้อื่นผู้ใด เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตน เพราะรักความเป็นอิสระเสรีและความสะดวกสบาย ของตนเอง จนอาจละเลย และไม่ได้คำนึงถึง เสรีภาพ ของบุคคลอื่น ด้วยความคั่นเคย หรือกระทำจนเคยชิน อันเป็นที่มาของปัญหาการไม่มีวินัยของคนไทย ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วค่านิยมของคนไทยส่วนใหญ่ ยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเข้าไปในจิตใจ ผังลึกแน่นในจิตใจของคนไทย และก็ถ่ายทอดปฏิบัติตามๆกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่อย่างไรก็ตาม ค่านิยมเหล่านี้บางอย่างก็เป็นปัจจัยเกื้อหนุนความเจริญ บางอย่างก็เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเจริญ ดังเช่น กรณีปัญหาเรื่องความมีวินัย ในตนเองของคนไทย อันเนื่องมาจาก การรักอิสระเสรีภาพของคนไทยที่เป็นค่านิยมปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยมิได้มีเจตนาในการล่วงละเมิดสิทธิผู้อื่น เพียงแต่เป็นความคั่นเคย และเคยชินกับวิถีชีวิตของตนเอง เท่านั้นเอง แต่อย่างไรก็ดีควรมีการทำความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการใช้ สิทธิและเสรีภาพของคนไทยเพื่อแก้ไขปัญหาความมีวินัย ในการดำเนินชีวิตและเพื่อความสงบสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

แนวคิดเชิงมนุษยนิยมเป็นแนวคิดที่ให้คุณค่าหรือให้ความสำคัญกับเรื่องของมนุษย์มากกว่าเรื่องวัตถุ ยกย่องเชิดชูเสรีภาพ อิสรภาพของชีวิตมนุษย์ ว่าเป็นฐานในการทำให้มนุษย์มีความสุข และยกย่องมนุษย์เหนือสิ่งอื่นใด ฌอง-ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre) ซาร์ตร์เป็นนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสซึ่งเป็นที่รู้จักกันกว้างขวางทั่วโลก ซาร์ตร์เป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม โดยเขากล่าวว่า อัตถิภาวนิยมก็คือมนุษยนิยม เขาได้เขียนหนังสือเพื่อปลุกฝังทัศนคติคนรุ่นใหม่จนได้รับความโด่งดังไปทั่วโลก โดยมีแนวคิดเน้นไปในเรื่องความสำคัญของตัวมนุษย์เอง โดยที่มนุษย์จะเป็นอะไรก็ได้ตามที่เขาต้องการจะเป็น แนวคิดของซาร์ตร์ได้กระตุ้นให้คนเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ดังนั้นมนุษย์จึงมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ มนุษย์เกิดขึ้นมาพร้อมเสรีภาพ และความรับผิดชอบ เขาถือว่าเป็นแก่นของมนุษย์ อีกอย่างหนึ่งที่จะเลือกทำอะไรหรือจะเลือกอะไรก็ได้ (พินิจ รัตนกุล, 2541, หน้า104) เสรีภาพจึงเป็นสัญลักษณ์โดยแท้จริงของจิตมนุษย์ และการดำรงอยู่ของมนุษย์มีมาก่อนสสารัตถะของมนุษย์ ความหมายก็คือมนุษย์ต้องมีชีวิตอยู่ก่อน ก่อนที่จะสร้างอย่างอื่นให้แก่ตนเอง ดังนั้นมนุษย์จึงมีอิสระเสรีภาพ มนุษย์จะเป็นอะไรก็ได้ตามที่เขาต้องการจะเป็น และก็มีสำนึกในการรับผิดชอบต่อการกระทำนั้นด้วย ด้วยเหตุนี้ปรัชญาอัตถิภาวนิยมจึงกระตุ้นให้เป็นตัวของตัวเอง เมื่อมองภาพรวมจะเห็นได้ว่าปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม ได้ให้เสรีภาพทั้งในด้านความคิด การเลือก การตัดสินใจ และความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เลือกอย่างเต็มที่ เพื่อตอบสนองแนวคิดที่ว่า “มนุษย์ก็คือเสรีภาพ” ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับความคิดของคนหนุ่มสาวในสังคมปัจจุบันและสอดคล้องกับค่านิยม ในการรักความมีอิสระของคนไทย

มุมมองพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับวินัย

พุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เป็นหลักพุทธปรัชญา ได้แก่หลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับความจริง(สังขธรรม) และหลักปฏิบัติ(จริยธรรม)หลักคำสอนเป็นหลักสำคัญสำหรับชีวิตมนุษย์ เป็นเข็มทิศชี้แนะให้มนุษย์ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนที่ตนเชื่อมั่น คือหลักการอันเป็นจุดหมายหรือความดีที่เป็นหลักพุทธปรัชญา จะเป็นทั้งความสุขพื้นฐานของตนเองและผู้อื่น (พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ, 2559). ซึ่งการทำความดีในระดับโลกียะ ที่เป็นหลักความประพฤติปฏิบัติของปุถุชนคนธรรมดา เพื่อความอยู่เป็นปกติสุขของคนในสังคมก็คือการรักษาศีล ซึ่งคำที่คู่กับศีลในพระพุทธศาสนา ก็คือ “วินัย” ซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์.(2559). ได้กล่าวถึงเรื่องวินัยไว้ในหนังสือ วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด ว่าพระพุทธเจ้าทรงค้นพบธรรม และเพื่อให้ธรรมคือความจริงตามกฎธรรมชาตินั้น อำนวยผลเป็นประโยชน์แก่หมู่มนุษย์จึงทรงวางวินัยขึ้นมาเป็นกฎเกณฑ์ในหมู่มนุษย์ วินัยนั้นมีความหมายเป็นการจัดระเบียบชีวิต และการจัดระบบสังคมทั้งหมด จัดระบบสังคมว่าเราจะอยู่กันอย่างไร แต่ถ้ามองวินัยในความหมายของความเป็นระเบียบ เครื่องคิดในการเดินทาง หรือ วินัยในการอยู่ร่วมกันในหมู่คณะ ในสถาบัน ในโรงเรียนและในชั้นเรียน เป็นต้น อย่างที่เข้าใจกันส่วนมากในปัจจุบัน ก็เป็นเพียงส่วนเล็กน้อยของวินัย ซึ่งขอเรียกว่าเป็นวินัยในความหมายแคบ วินัยที่แท้ในความหมายที่กว้าง คือ ระบบระเบียบทั้งหมดของชีวิตและสังคมมนุษย์นั้น จะตั้งอยู่ได้ดีเป็นผลสำเร็จได้

ต้องอาศัยความเข้าใจพื้นฐานที่กล่าวแล้ว คือ ต้องมองวินัยโยงลงไปถึงธรรมหรือโยงวินัยกับธรรมเข้าด้วยกันได้ เบื้องแรกก่อน แต่การที่จะตั้งวินัยได้สำเร็จก็ต้องเข้าถึงธรรมก่อน คือ เข้าถึงความจริงของกฎธรรมชาติ แล้วจึงสามารถมาตั้งเกณฑ์ของมนุษย์ที่เรียกว่าวินัยได้สำเร็จและได้ผล วินัยเป็นเรื่องของการบัญญัติ คือ สิ่งที่ไม่ได้อยู่จริงในธรรมชาติ เพื่อให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ด้วยดีตามธรรมนั้น

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติตามวินัยก็คือการเอาประโยชน์จากธรรมมาใช้นั่นเอง เมื่อเราปฏิบัติตามวินัยได้อย่างดี อยู่บนพื้นฐานแห่งธรรมแล้ว ก็จะทำให้สังคมมนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ด้วยมีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ด้วยเช่นกัน ดังนั้นการปลูกฝัง หรือการสร้างวินัยในชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในสภาพของปัญหาสังคมที่พบเห็นในปัจจุบันที่คนมุ่งรักษาอิสระและคำนึงแต่เสรีภาพของตนเองจนทำให้ชาติวินัยต่อส่วนรวม

วินัยกับศีล

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช .(2541). ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ศีลในพระพุทธศาสนา ว่า ศีลได้แก่เจตนาที่เป็นเหตุดวงวัน หรือความงดเว้นนั่นเองที่เกิดขึ้นในใจ ซึ่งลักษณะที่เป็นอันเดียวของศีล ก็คือความเป็นปกติ ดังนั้นถ้า เราสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปรับพฤติกรรมของคนไทยในปัจจุบันให้ตระหนักถึง ความมีวินัยด้วยการรักษาศีลให้เป็นปกติ ในการดำเนินชีวิต ก็อาจจะช่วยทำให้คนไทยมีระเบียบวินัยในการดำรงชีวิตมากขึ้น ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์.(2559). ได้กล่าวถึง ศีลในพระพุทธศาสนาว่าควรจะใช้คำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ วินัย ซึ่งวินัยเป็นบัญญัติของมนุษย์ เป็นการจัดตั้งตามสมมติได้แก่การจัดระเบียบความเป็นอยู่และการจัดระบบสังคม ซึ่งแยกเป็นความหมาย ๓ อย่าง คือ

- ๑.การจัดระเบียบระบบ ก็เรียกว่าวินัย
- ๒.ตัวระเบียบระบบ หรือตัวกฎนั้น ก็เรียกว่าวินัย
- ๓.การฝึกคนให้ตั้งอยู่ในระบบระเบียบ ก็เรียกว่า วินัย

เมื่อคนปฏิบัติตามวินัย จนเกิดเป็นคุณสมบัติของเขาขึ้นมา คุณสมบัติที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้นเรียกว่า ศีล ฉะนั้น ศีลนี้จึงคู่กันอยู่กับวินัย ดังนั้นผู้มีศีล คือที่ตั้งอยู่ในวินัย การตั้งอยู่ในวินัย หรือที่ชอบเรียกในปัจจุบันว่า ความมีวินัยนี้ เรียกว่า ศีล เวลานี้เราใช้คำว่า ศีลในความหมายแคบ ก็เลยต้องใช้คำว่าความมีวินัย ที่จริง ความมีวินัยนั้นแหละ คือ ความหมายของคำว่าศีล โดยศีลเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา หรือ การฝึกฝนพัฒนามนุษย์ ได้แก่การฝึกในระดับวินัย วินัยเป็นเครื่องฝึก ส่วนการปฏิบัติตนในการฝึกตามวินัยนั้นเป็น ศีล และอาจกล่าวได้ว่าศีลเป็นเรื่องของตัวคน เป็นการพัฒนาตัวของคน ให้มีคุณสมบัติที่ดี

วินัยเป็นคำกว้าง ใช้เป็นคำเอกพจน์อย่างเดียว หมายถึง ประมวลกฎเกณฑ์ หรือ ประมวลบัญญัติ คือ ระเบียบทั้งหมด แต่เมื่อแยกเป็นข้อๆ เรียกว่า ลีขาล แปลว่า ข้อศึกษา หรือ ข้อฝึกหัด วินัยเป็นเรื่องของการฝึกมนุษย์ เพราะฉะนั้นบทบัญญัติ แต่ละข้อที่จัดวางขึ้นมาจึงถือเป็นข้อฝึกคนทั้งนั้น และจึงเรียกว่าสิกขาบท

ศีล ๕ เป็นศัพทชาวบ้าน ศัพททางพระพุทธศาสนา เรียกว่า สิกขาบท ๕ เพราะเป็นข้อฝึกหัด ๕ ข้อ ในการฝึกคน ที่เรียกว่า การศึกษา ท่านจัดเป็น ๓ ด้าน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา การฝึกในระดับต่างๆที่เรียกรวมๆก็เรียกว่า ศีล การฝึกศีลนั้นก็ทำด้วยวินัยนั่นเอง ฉะนั้นวินัยจึงเป็นเครื่องฝึกคนให้มีศีล ที่พูดกันว่าฝึกให้มีวินัยที่ถูกแท้ต้องพูดว่าฝึกให้มีศีลหรือฝึกวินัยให้มีศีล

ดังนั้น การฝึกคนให้มีวินัย ในมุมมองของพุทธปรัชญาเถรวาท ก็คือ การฝึกคนให้มีศีลเพื่อการแก้ไขการขาดวินัยของคนในชาติ โดยการฝึกในขั้นนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมวินัยในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งในการแก้ไขในระบบการศึกษาจะต้องโยงกันหมดกับการศึกษาส่วนอื่นทุกด้าน คือ ต้องโยงไปถึงสมาธิ ปัญญาด้วย และทำให้มั่นใจว่า เมื่อเราจัดระบบระเบียบเรียบร้อยดีแล้ว โอกาสในการพัฒนาชีวิตจะเกิดขึ้นและได้ผลจริงเพราะในการพัฒนามนุษย์ระยะยาวถ้าไม่มีวินัยเป็นฐานก็จะทำให้เกิดความขัดข้องวุ่นวายสับสน ดังที่เป็นภาพปรากฏให้เห็นถึงความขาดวินัยในการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบันที่ คิดถึง เสรีภาพของตนด้วยความเคยชินในการใช้ชีวิตอย่างอิสระ ดังนั้นการสร้างวินัยของคนในชาติ จึงเป็นเรื่องสำคัญในสังคมไทย เพื่อนำเอาศักยภาพของตัวเองออกมาร่วมในการสร้างสรรค์สังคมอย่างได้ผล

จากที่กล่าวมา ผู้เขียนจึงขอเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ทำให้คนไทยขาดวินัยในการใช้ชีวิตจากการมีค่านิยม ที่รักความสะดวกสบาย มีอิสระ เสรีภาพ ของตนโดยจนทำให้ละเลย เสรีภาพของบุคคลอื่น โดยการนำหลักธรรม “วินัยทางธรรม” ตามแนวพุทธปรัชญา มาเป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาวินัยในการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่งคำว่า “วินัย” ในทางพระพุทธศาสนา มีความหมายกว้าง เป็นคำศัพท์ที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนา มักใช้คู่กับคำว่า “ธรรม” ที่เรียกรวมว่า “ธรรมวินัย” ก็คือการนำความจริงตามธรรมชาติ มาจัดตั้งวางเป็นระบบระเบียบ โดยกฎธรรมชาติเรียกว่า “ธรรม” กฎของมนุษย์ ในทางพุทธปรัชญา เรียกว่า “วินัย” ที่จัดวางไว้อย่างมีเหตุมีผลในการปฏิบัติเพื่อฝึกคนให้มีระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งก็คือ ศีล ในพระพุทธศาสนานั้นเอง และวินัยมีความหมายเชิงบวก คือ เป็นการจัดสรรโอกาสให้ชีวิตและสังคมดำเนินไปโดยสะดวก คล่องตัว ได้ผล มีประสิทธิภาพ และเป็นโอกาสแก่การพัฒนามนุษย์ด้วยโดยในขั้นต้นก็คือ การที่จะส่งเสริมให้คนในสังคมมีศีล 5 นั้นนับได้ว่าเป็นการฝึกศีลซึ่งก็คือการฝึกด้วยวินัยให้มีศีลนั่นเอง ดังนั้นการทำให้คนมีศีลก็คือการทำให้คนมีวินัย ซึ่งการฝึกให้มีวินัยนั้น เป็นความหมายเชิงบวก กล่าวคือ วินัยเป็นการจัดสรรโอกาส ทำให้ชีวิตและสังคมมีระบบระเบียบ และมีโอกาสเกิดขึ้นในการที่จะดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมในสังคมให้เป็นไปได้ด้วยดี แต่ก็อาจจะมีโอกาสในการเกิดความเข้าใจผิดของคนในสังคมที่ยึดถือประชาธิปไตยคือเสรีภาพ เพราะเขาเหล่านั้นเข้าใจความหมายของเสรีภาพไม่ถูกต้อง ทำให้เสรีภาพนั้นมาขัดแย้งกับวินัยได้ ดังจะเห็นได้จากปัญหาเรื่องการขาดวินัยในสังคมไทย เพราะคนไทยบางส่วนไปยึดถือเสรีภาพในทางที่ผิด นึกว่า เสรีภาพ คือการทำตามใจชอบได้และเป็นวิถีของประชาธิปไตยซึ่งเป็นการเข้าใจความหมายที่คลาดเคลื่อน จากความหมายแท้จริงของเสรีภาพ และการสร้างวินัยโดยใช้กฎเกณฑ์บังคับ หรือโดยการใช้กฎหมาย หรือ กฎเกณฑ์บังคับควบคุม โดยมี

การลงโทษ วิธีนี้ก็สร้างวินัยได้แต่เป็นวิธีที่ไม่ดี ไม่สอดคล้องกับวิถีของพุทธปรัชญา และไม่ถูกต้อง ไม่เข้ากับหลักการของธรรม เป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง คือ ไม่สอดคล้องกับความจริงของกฎธรรมชาติ ของความเป็นมนุษย์ ที่มีศักดิ์ศรี ไม่ชอบให้ใครมาข่มเหง รังแก หรือใช้อำนาจ อิทธิพลมาบังคับ เพราะศีลคือความเป็นปกติ ไม่ได้เกิดจากการบังคับ และศีลเกิดขึ้นจากการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวคน ตามธรรมชาติ ดังนั้นการกดหรือบีบบังคับนี้ จึงไม่เหมาะสมเพราะจะยิ่งเป็นการผลักดันให้ คนก็จะละเมียดวินัย มากยิ่งขึ้น และอาจขัดต่อความรู้สึกของ ความมีเสรีภาพ ความมีอิสระของคนรุ่นใหม่ ในยุคปัจจุบัน ฉะนั้นในสังคมใดที่อยู่ได้ด้วยกฎข้อบังคับ แล้วใช้อำนาจบีบบังคับกัน ถึงแม้จะมีวินัยอยู่ได้ แต่เมื่อไรอำนาจที่กดบีบบังคับนั้นหายไป สังคมนั้นก็ปั่นป่วนอีก ไม่ได้ผลอย่างแท้จริง

ซึ่งการเสริมสร้างแนวทางปฏิบัติเพื่อความมีวินัยของคนในสังคมจึงควรทำความเข้าใจให้คนในสังคมทราบ นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โดยสามารถไข่มุมมองของพุทธปรัชญา มาใช้ในการแก้ไขปัญหาการขาดวินัยในสังคมไทยได้ดังนี้

1. **ใช้ความเป็นกัลยาณมิตร** สร้างวินัยด้วยการทำให้เป็นพฤติกรรมที่เคยชิน วิธีฝึกวินัยที่ดีที่สุดคือการฝึกอาศัยธรรมชาติของมนุษย์ อาศัยความเคยชินที่เขากระทำอยู่ทุกวันจนเป็นความเคยชิน ก่อนที่จะเกิดพฤติกรรมเคยชินที่ไม่ดี เราจึงควรรีบเอาพฤติกรรมที่ดีของเราที่เรียกว่า วินัย คือ พฤติกรรมเคยชินที่ดีเข้าไปให้ให้เด็กคุ้นชินก่อน โดยใช้ความเป็นกัลยาณมิตรในการสร้างวินัย เพื่อการเสริมสร้างพฤติกรรมเคยชินที่ดีให้กับเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า โดยเริ่มต้นจากครอบครัว เป็นตัวอย่างที่ดี โดยเน้นการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ด้วยการรักษาศีล หรือดำเนินชีวิตด้วยการใช้หลักของศีล 5 เพื่อเตรียมพร้อมให้เขาในการเข้าสู่สังคมใหม่ ให้เขาเห็นว่าคนในสังคมนี้อาศัยกันอย่างไร ก่อนที่เขาจะปฏิบัติในความเคยชินเดิมๆ หลักการนี้ใช้ได้ดีกับเด็กๆ เพื่อให้เขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีระเบียบวินัย และพ่อแม่สามารถสร้างวัฒนธรรมที่ดี ให้เขาเห็นเป็นตัวอย่าง เช่น การเข้าแถวรอคิวในการซื้อสินค้า หรือการใช้บริการรถประจำทาง การรักษาวินัยจราจร การแยกขยะทิ้งอย่างมีระเบียบ เป็นต้น การแสดงพฤติกรรมแบบนี้บ่อยๆ จะกลายเป็นความเคยชินที่ดีและเป็นการสร้างวินัยให้อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งการฝึกนั้นต้องสังเกต ใน 3 ด้านคือ

1.1 ด้านพฤติกรรม สังเกตพฤติกรรมถ้าเขามีพฤติกรรมที่ดีแล้ว ส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น ให้กำลังใจ ชมเชยอย่างเหมาะสม

1.2 ด้านจิตใจ เมื่อเขาปฏิบัติพฤติกรรมนั้น เขามีความสุข หรือมีความพึงพอใจอย่างไร เพราะการกระทำด้วยความสุข จะทำให้พฤติกรรมนั้นมีความมั่นคง คงทนของควมมีวินัยในตัวเอง ได้ตลอดไป

1.3 ด้านปัญญา ในการปฏิบัติพฤติกรรมนั้น หากว่าเขามีความรู้เข้าใจเหตุผล มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการกระทำจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ พึงพอใจ และมีความสุขในการกระทำ

จะเห็นได้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตร คือต้องใช้ ทั้งด้านปัญญา ด้านจิตใจและปัญญา ควบคู่กันไปอย่างเป็นองค์รวมในการช่วยแก้ปัญหา การขาดวินัย ได้เป็นอย่างดี

2.ความรักดี ใฝ่ดี ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ คือ ฉันทะเด็กที่มีฉันทะจะมีลักษณะใฝ่รู้ สร้างสรรค์ ปรารถนาในสิ่งที่ดีงาม คือการตั้งเป็นอุดมคติในจิตใจ ทำให้ใฝ่มีความฝักใฝ่มุ่งมั่นอย่างแรง ด้วยความที่มีเป้าหมายอย่างแรง เป็นอุดมคติ ใฝ่ตั้งใจจริงอย่างนี้ ก็ทำให้คนปฏิบัติตามวินัยได้ โดยส่งเสริมความต้องการให้ชีวิตของตนดีงาม เริ่มตั้งแต่ในครอบครัว สังคม ชุมชน อยากให้ความดีเกิดขึ้นในชีวิตในสังคม ดังนั้นการสร้างให้ฉันทะ เกิดขึ้น จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างวินัย

3.การกระทำตนให้เพียบพร้อมสมบูรณ์ หรือการมีอัตตสัมปทา เป็นการกระทำให้เขาเข้าถึงพร้อมสมบูรณ์ของศักยภาพตัวเอง ด้วยการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์หรือเป็นการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาตนเอง จะทำให้เขาหมั่นฝึกฝนในการสร้างพฤติกรรมที่ดีงาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทำให้การฝึกวินัยเป็นเรื่องง่าย ดังนั้นการสร้างวินัยตั้งแต่ยังเป็นเด็ก จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ในการสร้างให้คนไทย เข้าใจปัญหาของการขาดวินัย

กล่าวโดยสรุป ปัญหาคนไทยขาดวินัยในการดำเนินชีวิต คือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมดั้งเดิมในสังคมไทย ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ในเรื่องความรักอิสระ และเสรีภาพของตนเอง จนเกิดความเคยชิน แม้ผู้คนในสังคมกลุ่มหนึ่งเองจะยังไม่ตระหนัก แต่ก็ถือว่าเป็นปัญหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไข โดยใช้มุมมองทางพุทธปรัชญา ในทางจริยศาสตร์ ที่เป็นหลักประพจน์อันดีงาม มาช่วยแก้ไขปัญหาการขาดวินัยของคนไทย เพราะการเสริมสร้างความมีวินัยนั้นไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไรเลย โดยเริ่มด้วยการรักษาศีลให้เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งควรเริ่มตั้งแต่ยังเยาว์วัย โดยอาศัยความเป็นธรรมชาติในตัวของเราเองในการสร้างวินัย อย่างสอดคล้องกลมกลืน กับวิถีชีวิตดั้งเดิมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมในสังคมที่มีสิ่งแวดล้อม ของความเป็นกัลยาณมิตร ก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหการขาดวินัยในสังคมไทยให้ดีขึ้นได้อย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- กীরติ บุญเจือ,(2522). ปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม.กรุงเทพฯ :ไทยวัฒนาพานิช
- ชัยวัฒน์ อัมพัฒน์.(2530).ปรัชญาตะวันตกกร่วมสมัย.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ชัยวัฒน์ อัมพัฒน์ และ วิชาน สุชีวกุป.(2534).หลักการดำรงชีวิตในสังคม.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ.(2559).พุทธศาสนา:ปรัชญาแห่งชีวิต.วารสารศึกษาศาสตร์ มจร,3(2),201-210.
- พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม.(2560).มนุษย์นิยมในบทกวีซีไรต์.กรุงเทพ วารสาร พับลิชชิ่ง จำกัด.
- พินิจ รัตนกุล,(2541). ปรัชญาชีวิตมอง-ปอล ชาร์ตร์, ปรัชญาชีวิตของมอง ปอล ชาร์ตร์, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สามัญชน
- พระพรหมคุณาภรณ์.(2559). วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แพรวแอนดีโฮม จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตโต).(2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช .(2541). ศีลในพระพุทธศาสนา.กรุงเทพฯ:มหามกุฏราชวิทยาลัย.

